

Rozvlečený depot z mladší doby bronzové ze Sedlece na českomoravském pomezí

David Vích

V letech 2007–2014 byl prováděn detektorový průzkum v lokalitě Sedlec 4 (okr. Ústí nad Orlicí). Podařilo se získat soubor předmětů, které byly jednotlivě archeologizovány v areálu sídliště, a orbou rozvlečený bronzový depot obsahující kruhový šperk, růžicovitou sponu a kruhové disky s poutkem. Depot náleží horizontu Kosmonosy s datací Ha A1-2.

doba popelnicových polí – mladší doba bronzová – východní Čechy – sídliště – depot – růžicová spona – kruhový šperk

A dispersed Late Bronze Age hoard from Sedlec in the Bohemian-Moravian borderland. A metal detector survey conducted at the Sedlec 4 site in the Ústí nad Orlicí district, East Bohemia, in 2007–2014 produced an assemblage of artefacts individually 'archaeologised' on the grounds of the settlement, and a bronze hoard dispersed by ploughing, containing ring ornamentation, a rosette fibula and round disks with a loop. The hoard belongs to the Kosmonosy horizon dating to Ha A1-2.

Urnfield period – Late Bronze Age – East Bohemia – settlement – hoard – passementerie fibula – rings

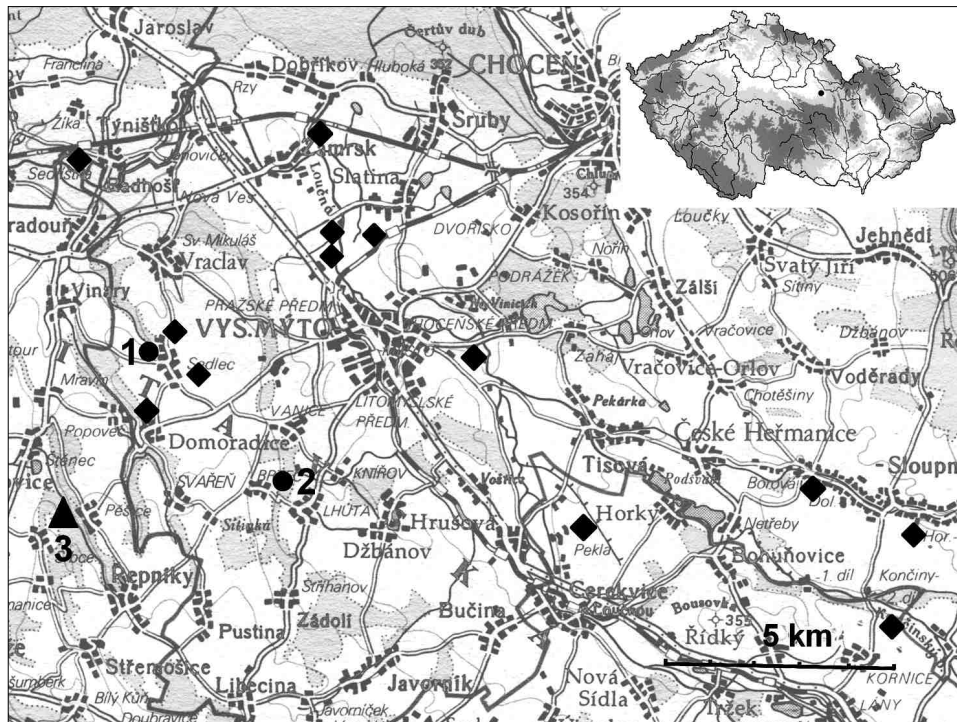
1. Úvod

V posledním čtvrtstoletí se na pomezí východních Čech a severozápadní Moravy podařilo objevit řadu nových lokalit kultury lužických popelnicových polí (Vích 2010). Až na výjimky se jedná o výsledky povrchových sběrů, které podávají dobrý, i když z důvodu použité metody nutně zkreslený obraz osídlení kulturou lužických popelnicových polí. Ten pak mohou postupně zpřesňovat záchranné archeologické výzkumy. V posledních letech tento typ povrchového průzkumu doplňuje také detektorová prospekce cílená mj. na komponenty (především sídliště) doby popelnicových polí. Jedním z dopadů aplikace detektorů kovů na českou část českomoravského pomezí je postupně objevování depotů bronzové industrie. Předmětem následujících řádků je hromadný nález zjištěný v r. 2007 v k. ú. Sedlec, okr. Ústí nad Orlicí, Pardubický kraj (*obr. 1*), přičemž jeho zatím poslední části byly detekovány v r. 2014. Především řada zlomků druhotně rozlámaných předmětů zůstává nepochybně stále v ornici, vzhledem k omezené hloubce prováděné orby mimo dosah detektorů kovů.

2. Přírodní podmínky a historie lokality

Místo nálezu leží na plošině v severní části Vraclavského hřbetu mezi Litomyšlským úvalem a Novohradskou stupňovinou s převýšením 60–80 m nad těmito okrsky (Demek – Mackovčín a kol. 2006) v nadm. výšce 360–370 m. Na středně turonské slínovce, glaukonitické prachovce a pískovce (Svoboda a kol. 1963) v této části Vraclavského hřbetu nasedá sprašové podloží, které zde kryje hnědozem (Válek 1964; Tomášek 2007) s rekonstruovaným vegetačním krytem v podobě dubohabrových hájů (Mikyška a kol. 1970). Okolí Sedlece tak poskytuje vhodné podmínky pro osídlení v různých dobách pravěku. Plochou krajinu zde člení vodoteče vytvářející výrazná údolí. Jednou z takových vodotečí je i potok Zbraň obtékající lokalitu ze severu a východu, který u obce Sedlec pramení.

Archeologické nálezy ze Sedlece a jejího bezprostředního okolí byly do relativně nedávné doby poměrně skromné. Z tzv. „Binkova pole“, dle informací místních obyvatel severně od intravilánu Sedlece již v k. ú. Vraclav, pochází několik střepů laténské keramiky (Rybová 1968, 44) a soubor keramiky z mladší doby hradištní až vrcholného středověku (Vích 2006, 10, tab. 14–16), z něhož byla již dříve věnována pozornost zásobnicím (Skrůžný 1965, 17–24). Za řadu dalších objevů vděčíme povrchovým sběrům v uplynulém čtvrtstoletí. Severně od obce v k. ú. Vraclav se tak podařilo nedávno objevit dosud blíže nezhodnocenou lokalitu z mladší doby bronzové a starší doby hradištní (Vraclav 11: Vích 2013, 239). Severně a východně od sedleckého intravilánu na tzv. „Binkově poli“,

Obr. 1. Širší zázemí lokality Sedlec 4. 1 – poloha lokality Sedlec 4 s nálezem rozoraného depotu; 2 místo nálezu depotu ve Lhůtě u Vysokého Mýta; 3 hradiště doby popelnicových polí v k. ú. Pěšice; kosočtverce znázorňují sídliště mladší doby bronzové zachycená povrchovými sběry.

Fig. 1. Broader surrounding area of the Sedlec 4 site. 1 – location of Sedlec 4 site with the find of a ploughed up hoard; 2 – location of the hoard find in Vysoké Mýto – Lhůta; 3 – Urnfield culture hillfort in the cadastre of Pěšice; diamonds indicate Late Bronze Age settlements identified by surface surveys.

opět na k. ú. Vraclav, se rozkládá rozsáhlé sídliště z mladší doby bronzové, starší doby železné, doby laténské a starší doby hradištní, označené jako Vraclav 3a, 3b, 3c, 3d. Jihovýchodně od obce z lokality Sedlec 3 pocházejí nálezy z mladší doby bronzové a mladší doby železné. Západně od obce Sedlec v prostoru s nálezem prezentovaného depotu (lokality Sedlec 4, obr. 1) přinesly povrchové sběry vedle ojedinělých nálezů kamenné industrie doklady osídlení mladší doby bronzové, starší doby železné a mladší doby železné (podrobně k lokalitám Vích 2000, 65; 2005, 312; 2010, 15–16). Pro úplnost zmíníme vrcholně středověký objekt zjištěný v řezu ve sklepě domu čp. 15 v intravilánu obce (Vích 2012a, 156–157, obr. 1: C). Ve vzdálenosti 4 km jihovýchodně od lokality Sedlec 4 byl v k. ú. Lhůta u Vysokého Mýta (obr. 1) nalezen jeden z mála depotů objevených na Vysokomýtsku v intaktním uložení v zalesněném prostředí (Vích 2015a).

3. Metodika průzkumu

Lokalita označená jako Sedlec 4 byla objevena dne 4. 10. 1997 povrchovým sběrem, prospekci s detektorem kovů jsme zahájili v roce 2005. Dne 19. 9. 2007 došlo k nález celého torovaného kruhového šperku, který se nápadně odlišoval od všeho, co bylo do té doby v areálu lokality nalezeno. Kvalitní ušlechtilá patina beze známek povrchové koroze na neobvykle dochovaném předmětu signalizovala, že nejde o běžný sídlištní nález. Ač jsme předpokládali výrazný posun artefaktu v důsledku

pohybu zemědělské techniky, pro jistotu jsme v bezprostředním okolí místa nálezu provedli ruční skrývku ornice na úroveň podloží, dle očekávání s negativním výsledkem. Další průzkum potvrdil předpoklad existence rozvlečeného depotu, následná prospekce proto probíhala již s masovějším nasazením detekční techniky¹ s cílem zachytit co největší množství artefaktů, a především objevit případně intaktně dochované jádro depotu, který byl v době objevu jediným depozitem bronzové industrie v české části pomezí východních Čech a severozápadní Moravy. Tato snaha zůstala bez úspěchu, a to i přes další ruční skrývku ornice v prostoru největší koncentrace nálezů.

Celkem je dnes ve sbírkách Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě z této lokality uloženo 76 ks kovové industrie bez výjimky zhotovené ze slitin mědi. Z toho době bronzové náleží s větší či menší jistotou 49 předmětů, přičemž v případě artefaktů z depotu lze ze zlomků v některých případech rekonstruovat podstatné části původně celých artefaktů. Zbývající nálezy jsou obecně pravěkého stáří, popř. mohou být novověkého původu. Zvláštní místo mezi nimi zaujímají slitky kovu, které alespoň částečně rovněž náleží době bronzové. Otázkou je datování některých univerzálních předmětů, které neumožňují přesnější dataci. Vzhledem k naprosté absenci kovových předmětů jiných metalických období (v našem případě především doby laténské) je datování do doby bronzové pravděpodobné.

Postupně byla v letech 2005–2014 procházena celá plocha pravěkého sídliště, aby byl obraz o plošné distribuci bronzové industrie co neúplnějši. Nálezy jsme zaměřovali ruční stanicí GPS značky Garmin Geko 201 a Garmin Oregon 550 a s těmito údaji jsme je separátně ukládali. Údaje o nálezech pak byly zaznamenávány do tabulky vedené pro každou lokalitu zvlášť s průběžným číslováním artefaktů (k metodice podrobněji *Vich 2015b*). S údaji v tabulce pak bylo pracováno v programu Quantum GIS při prostorovém vyhodnocení.

4. Soupis nálezů

Získané artefakty umožňují rozdělení podle dvou základních kritérií. V prvním případě jde o soubor tvořený artefakty, které se do země dostaly jako jednotlivosti porůznu archeologizované v době života na sídlišti. Vyznačují se především značnou mírou poškození povrchu způsobeným dlouhodobým pobytem v ornici, fragmenty nelze skládat do podoby celistvých artefaktů. Druhou skupinu tvoří zlomky pokryté ušlechtilou patinou pouze místy přecházející v patinu divokou, povrch nenese stopy eroze. Zlomky s čerstvými lomy nalezené na různých místech lokality lze v některých případech skládat, a předměty tak rekonstruovat. Dalším použitým kritériem dělení je obvyklé funkční určení podle jednotlivých kategorií.

Jednotlivé artefakty uvádím pod čísla, pod kterými jsou vedeny v databázi pro každou jednotlivou lokalitu. Pod těmito čísly pak figurují i v obrazové části této práce. Použité zkratky: d – průměr, dl – délka, v – výška.

Jednotlivé nálezy

Nástroje

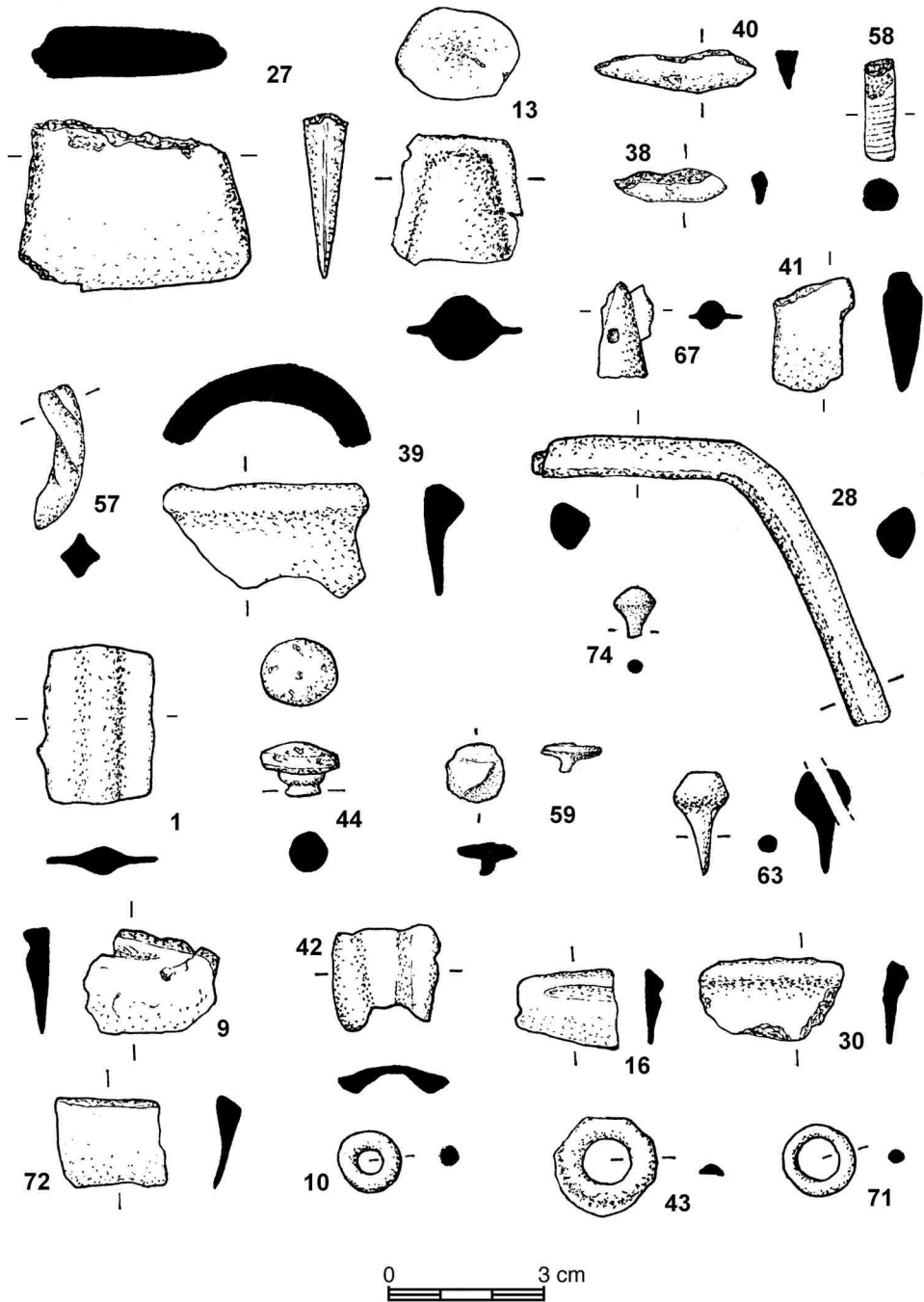
sekery

- 27. břit sekery, 44 × 34 × 8 mm (*obr. 2*)
- 38. štěpina břitu sekery, 22 mm (*obr. 2*)
- 39. okraj tuleje sekery, 40 mm (*obr. 2*)
- 40. štěpina břitu sekery, 31 mm (*obr. 2*)

srpy

- 9. silně korodovaný zlomek čepele srpů, 25 × 20 × 5 mm (*obr. 2*)
- 16. špička srpů, 20 × 15 × 3 mm (*obr. 2*)
- 30. zlomek čepele srpů, 27 × 15 × 3 mm (*obr. 2*)

¹ Detektorového průzkumu v celkové délce ca 160 h po přepočtu na jeden přístroj se účastnily značky Fisher 1270, Fisher 1225, XP Gmaxx, Whites Quantum, Garret 1350; Minelab X-Terra 70, F75, XP Goldmax Power II, Tesoro Cortéz, Tesoro Eurosabre, XP Deus, F 70, Bounty Hunter Quick Silver, Golden Mask 1+, Tecnetics T2.

Obr. 2. Jednotlivě archeologizované nálezy bronzové industrie z lokality Sedlec 4 (kresba M. Aulická).
 Fig. 2. Individually 'archaeologised' finds of bronze industry from the Sedlec 4 site.

- 42. zlomek řapu srpů, 21 × 20 × 3 mm (*obr. 2*)
- 72. zlomek srpů či nože, 20 × 17 × 4 mm (*obr. 2*)

dláto

- 41. pracovní část dlátka, 24 × 16 × 7 mm (*obr. 2*)

Zbraně

hrot šípů

- 67. torzo hrotu šípů, 18 × 10 × 5 mm (*obr. 2*)

meč/dýka

- 1. zlomek čepele meče (či dýky?) se středovým žebrem, 30 × 22 × 6 mm (*obr. 2*)

Šperky a ozdoby

jehlice

- 44. hlavice jehlice, dl 11 mm, d 15 mm (*obr. 2*)
- 59. destičkovitá hlavice jehlice, dl 6 mm, d 13 mm, (*obr. 2*)
- 63. kulovitá šíkmo provrtaná hlavice jehlice, 10 × 10 × 20 mm (*obr. 2*)
- 74. kulovitá hlavice jehlice, dl 10 mm, d 7 mm (*obr. 2*)

kruhový šperk

- 57. zlomek tordovaného kruhového šperku, dl 28 mm, d 7,5 mm (*obr. 2*)
- 58. koncová část kruhového šperku zdobeného příčným rýhováním, dl 19 mm, d 6 mm (*obr. 2*)

Surovina a doklady práce s kovem

- 13. výlitek ústí odlévacího kanálku, 25 × 24 × 18 mm (*obr. 2*)

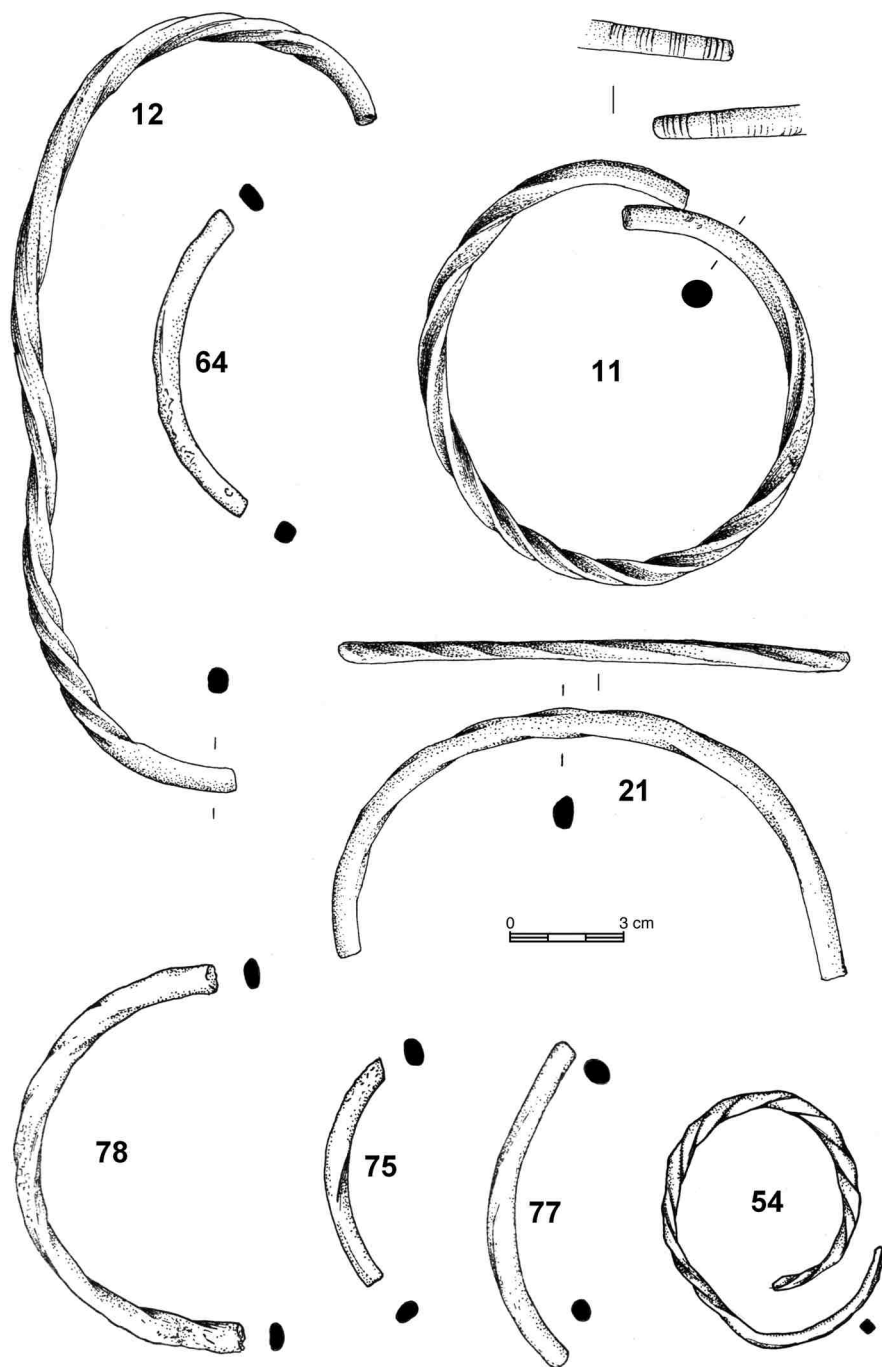
Ostatní

- 10. perla, 12 × 12 × 4 mm (*obr. 2*)
- 28. tyčinka oble trojúhelníkovitého příčného průřezu, 85 × 9 × 7 mm (*obr. 2*)
- 43. kroužek plankonvexního příčného průřezu, d 19 mm, v 2 mm (*obr. 2*)
- 71. kroužek kruhového příčného průřezu, d 14 mm, v 3 mm (*obr. 2*)

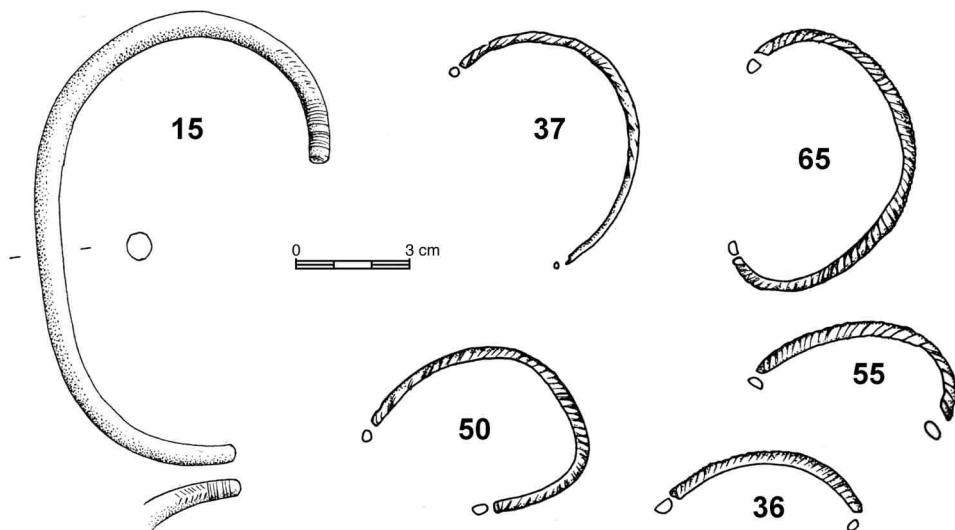
Nálezy z depotu

Kruhový šperk

- 11. celý tordovaný kruhový šperk se zúženými konci zdobenými skupinami příčných rýžek, 112 × 102 × 7 mm (*obr. 3*)
- 12. celý, druhotně roztažený kruhový šperk se zúženými konci zdobenými silně setřelými příčnými rýžkami, 206 × 7 × 7 mm (*obr. 3*)
- 15. druhotně roztažený kruhový šperk kruhového příčného průřezu, na zúžených koncích se zbytky výzdoby v podobě skupin příčných rýžek a motivem „jedlové větévky“, 120 × 7 × 7 mm (*obr. 4*)
- 21. tordovaný kruhový šperk s odlomeným jedním koncem, druhý konec zúžený, používáním silně zploštělý, 136 × 6 × 7 mm (*obr. 3*)
- 36. zlomek kruhového šperku opatřeného pseudotordováním, 50 × 4 × 3 mm (*obr. 4*)
- 37. torzo kruhového šperku opatřeného pseudotordováním, 63 × 6 × 6 mm (*obr. 4*)
- 50. zlomek kruhového šperku opatřeného pseudotordováním, 57 × 44 × 3 mm (*obr. 4*)
- 54. zlomek subtilního tordovaného kruhového šperku s hrotitým koncem, 68 × 58 × 4 mm (*obr. 3*)
- 55. část subtilního kruhového šperku opatřeného pseudotordováním, 52 × 3 × 3 mm (*obr. 4*)
- 64. koncová část výrazně zploštělého tordovaného kruhového šperku se silně opotřebovanými boky, 80 × 6 × 4 mm (*obr. 3*)
- 65. část subtilního kruhového šperku opatřeného pseudotordováním, 69 × 3 × 3 mm (*obr. 4*)
- 75. koncová část výrazně zploštělého tordovaného kruhového šperku, 59 × 7 × 5 mm (*obr. 3*)
- 77. zlomek koncové části výrazně zploštělého tordovaného kruhového šperku, 86 × 7 × 5 mm (*obr. 3*)
- 78. ca polovina zploštělého tordovaného kruhového šperku, 101 × 7 × 6 mm (*obr. 3*)

Obr. 3. Nálezy z rozoraného depotu v lokalitě Sedlec 4 (obr. 3–5 kresba M. Černý, K. Urbanová).
 Fig. 3. Finds from hoard dispersed by ploughing at the Sedlec 4 site.

Obr. 4. Nálezy z rozoraného depotu v lokalitě Sedlec 4.
Fig. 4. Finds from hoard dispersed by ploughing at the Sedlec 4 site.

Spony

- 26. torzo růžicové spony, 182 × 24 × 27 mm (*obr. 5*)

Závěsek

- 20. část prolamovaného kotoučovitého závěsku, 88 × 67 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 24. zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 31 × 13 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 25. okrajový zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 33 × 25 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 33. středová část prolamovaného kotoučovitého závěsku s poutkem, 69 × 38 × 7 mm (*obr. 5*)
- 34. zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 42 × 34 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 35. zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 33 × 17 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 53. okrajový zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 32 × 22 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 56. okrajový zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 51 × 25 × 1,5 mm (*obr. 5*)
- 66. zlomek prolamovaného kotoučovitého závěsku, 21 × 13 × 1,5 mm (*obr. 5*)

Nášivky, pukličky

- 23. puklice s poutkem s bodově vybíjeným okrajem, jedna třetina artefaktu chybí, 103 × 79 × 9 mm (*obr. 5*)

Neurčené

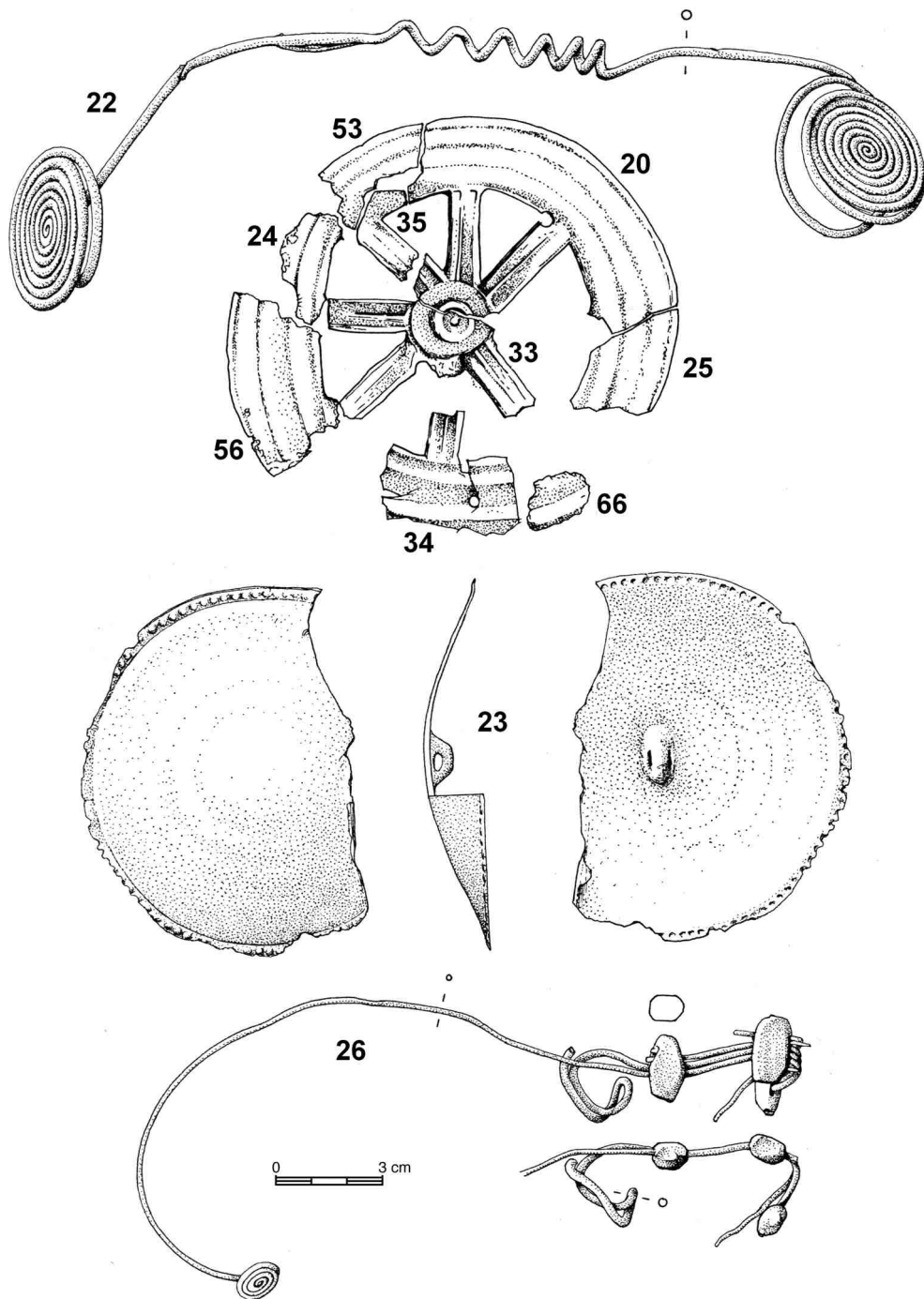
- 22. na tři části rozlomená část spirálovitě stočeného předmětu s růžicovitě stočenými konci, 82 × 49 × 32 mm, 48 × 47 × 15 mm, 199 × 10 × 10 mm (*obr. 5*)

5. Vyhodnocení souboru

5.1. Jednotlivé nálezy

Skupina interpretovaná jako nálezy archeologizované jednotlivě v rámci sídliště je tvořená zejména nástroji, zbraněmi a šperky, nechybí ovšem ani doklad práce s kovem.

Nástroje reprezentují především zlomky srpů, ne vždy spolehlivě odlišitelné od zlomků čepelí nožů. Při klasifikaci může významně pomoci sledování způsobu odlévání artefaktů. Pokud jsou zlomky čepelí odlévány v dvoudílné formě, lze je spolehlivě identifikovat jako zlomky čepelí nožů. Srpy byly,

Obr. 5. Nálezy z rozoraného depotu v lokalitě Sedlec 4.

Fig. 5. Finds from hoard dispersed by ploughing at the Sedlec 4 site.

stejně jako archaičtější typy nožů, odlévány ve formě jednoduché. Čtyři zlomky (*obr. 2: 9, 16, 30, 42*) tak můžeme označit s velkou pravděpodobností za zlomky srpů, určité pochyby máme u jednoho zlomku (*obr. 2: 72*). Každopádně v tomto stavu zlomky žádné další vyhodnocení neumožňují.

Totéž platí o sekerách doložených spolehlivě třemi zlomky. Jeden zlomek pochází z okraje tuleje (*obr. 2: 39*), přičemž průměr tuleje prakticky vylučuje příslušnost k tulejovitému dlátu dosahujícímu menších rozměrů. Dále se dochoval celý břit sekery a štěpina dalšího břítu, podle dochované šíře rovněž ze sekery (*obr. 2: 27, 40*). U jiné štěpiny břítu pak nemůžeme vyloučit, že jde o zlomek dláta (*obr. 2: 38*), o tento nástroj se pak vysokou mírou pravděpodobnosti jedná v případě dalšího zlomku (*obr. 2: 41*).

Ojedinělou, leč poměrně zajímavou skupinu tvoří militária zastoupená dvěma artefakty: torzem hrotu šipu (*obr. 2: 67*) a zlomkem čepele (*obr. 2: 1*). Pro dvoukřídle hroty šípů máme sice k dispozici zevrubnou typologii (*Říhovský 1996*), zatím se ale nepodařilo postihnout jejich chronologický vývoj. Vyskytují se prakticky po celou střední až pozdní dobu bronzovou s výrazně četnějším výskytem v mladší a pozdní době bronzové (*Říhovský 1996, 2*). Nález hrotu ze Sedlece celkově zapadá do obrazu sídlištních nálezů bronzové industrie; na sídlištních doby popelnicových polí na českomoravském pomezí se při detektorové prospekci s hroty šípů setkáváme často. Zcela jiná situace je u dvojbritého artefaktu č. 1 s oboustranně probíhajícím středovým žebrem. Nejméně pravděpodobnou možností se jeví klasifikace daného zlomku jako části hrotu kopí. Více méně paralelní průběh oboustranného ostří hovoří rovněž proti určení jako zlomku čepele dýky, protože i v tomto případě by se při dochované délce artefaktu bříty (snad až na výjimky, jako např. některé dýky typu Kunčice, *Novák 2011, Taf. 35*) zřetelně sbíhaly. Zlomek č. 1 tedy s největší pravděpodobností představuje zlomek čepele meče, podrobnější zhodnocení zbraně je však pro absenci chronologicky citlivých částí nemožné.

Jen o trochu lépe jsme na tom při analýze zlomků jehlic reprezentovaných celkem čtyřmi hlavicemi. Nejvíce jistoty přináší kulovitá šikmo provrtaná hlavice jehlice, která je nejspíš nejstarším předmětem v celém souboru (*obr. 2: 63*). Tyto jehlice jsou považovány za typické představitele mladšího úseku starší doby bronzové (*Innerhofer 2000, 81*), případně se mohou dožít ještě počátku střední doby bronzové (*Novotná 1980, 45–47; Gedl 1983, 32–33*), i když v nejstarších hrobech mohylové kultury chybějí (*Stuchlík 2006, 179*). Analogickou jehlicí známe z povrchové prospekce z lokality Vysoké Mýto 15 (*Vích 2010, obr. 82: 8*). Jiná jehlice (*obr. 2: 59*) náleží k jehlicím s jednoduchou destičkovitou hlavicí. Tyto jehlice však nejsou chronologicky citlivé, protože byly užívány od mohylového období až po mladší stupeň doby popelnicových polí prakticky na celém území střední Evropy (*Říhovský 1979, 50–51, 55; Salaš 2005, 106*), přičemž těžiště jejich výskytu leží v Ha A1 (*Kytilicová 2007, 14*). V *Vokolek (2002, 131)* uvádí pro české prostředí u jehlic s destičkovitou hlavicí postupné zmenšování hlavice. Hlavice jehlice (*obr. 2: 44*) řadíme s určitou opatrností (klenutí hlavice, odlomení dřívku jehlice, kvůli němuž neznáme v úplnosti tvar krčku) k jehlicím s pečetiřkovitou hlavicí s žebrovitě členěným krčkem. Jehlice tohoto typu se objevují v mladším úseku střední a na přelomu střední a mladší doby bronzové (*Říhovský 1979, 62–63*). Takové datování může působit překvapivě, z nedávného sídliště však známe zlomek džbánku s prsovitými vypnulínami (*Vích 2010, obr. 7: 14*), a především (nepublikovaný) zlomek nože s rámovou rukojetí typu Egelshaim. Poslední hlavice jehlice je odlomena příliš vysoko, neznáme proto způsob tvarování krčku (*obr. 2: 74*). Hypoteticky by se mohlo jednat o některé v rámci doby popelnicových polí starší typy jehlic se zduřelým či jinak tvarovaným krčkem, stejně tak ale může jít o jehlici s prostou dvoukónickou hlavicí.

Kruhový šperk reprezentují dva zlomky, tordovaný zlomek (*obr. 2: 57*) a zlomek šperku kruhového příčného průřezu (*obr. 2: 58*). Tordovaný šperk se objevuje v dlouhém časovém úseku od mladšího mohylového stupně až po závěr doby bronzové. Jeho domovem je území kultury lužických popelnicových polí v horním a středním Polabí a Povislí včetně severní Moravy a východních Čech (*Brunn 1968, 179–180, 272–273; Kleemann 1977, 85–90; Blajer 1999, 77–78; Kytilicová 2007, 61*). Chronologické informace přináší tento typ šperku pouze v některých specifických případech. Rovněž klasifikace zlomku č. 58 zůstává pro neznalost celkové výzdobné kompozice a tvaru konců otevřená, s určitou mírou pravděpodobnosti se jedná o kruhový šperk typu Čepí. Pro tyto šperky je charakteristická víceméně stejná síla tyčinky, kruhový příčný průřez a plošná výzdoba (*Kytilicová 2007, 58–60*),

v našem případě v podobě svazků příčných rýžek. Náramky typu Čepí se téměř výhradně objevují v depotech horizontu Kosmonosy s datováním do Reineckeových stupňů Ha A1-2 (Kytlicová 2007, 58, 60).

Zajímavým nálezem je výlitek ústí odlévacího kanálku (obr. 2: 13). Tento druh artefaktu představuje specifický výrobní odpad, který sice nemá velkou chronologickou ani chorologickou vypovídací hodnotu, je ale neklamným svědectvím práce s kovem. Patří k vzácným nálezům, protože vzhledem k množství kovu, který svým objemem vázaly, docházelo k jejich recyklaci přetavováním. Velmi vzácně se vyskytují v hrobech, nepříliš časté jsou na sídlištech, celkem logicky se s nimi nejčastěji setkáváme v depotech (Jantzen 2008, 216–217; Nessel 2012, 145). Z území České republiky je známe jako součásti depotů, kam se dostaly pro svoji hodnotu kovu, a to jak na Moravě (Hradisko 1, Blučina 2, Blučina 13, Drslavice 1, Drslavice 2, Mušov 2, Ofechov, Uherský Ostroh, Žárovice-Hamry 2, Klentnice, Polešovice: Salaš 1997, 50–51; 2005, 130), tak v Čechách (Plešivec 3, Praha Suchdol 2, Velvary: Kytlicová 2007, 165). Nepočtená kolekce ze sousedního Slovenska pochází mimo depotů i ze sídlišť (souhrnně Pančíková 2008, 112). Souvislost studovaného výlitku s depotem nelze *a priori* vyloučit, jeví se ale vzhledem ke stavu dochování jako krajně nepravděpodobná. Ze sídlištního kontextu máme ostatně tyto artefakty doložené i z další lokality v okolí Sedlece, takže kovolitecká činnost se zde v běžných sídlištních nálezích spolehlivě projevuje. D. Jantzen a B. Nessel tyto odlitky dělí podle předmětů, při jejichž odlévání vznikly, což lze do jisté míry poznat především dle tvaru a umístění odlévacích kanálků na dochovaných kadlubech či polotovarech, popř. dle výrobků, u nichž z nějakého důvodu nedošlo k oddělení nálitku (Jantzen 2008, 215–236). U odlitku ze Sedlece však pozice vtokových kanálků není patrná. Nepochybně vznikl v dvoudílné formě při odlévání předmětu, který pravděpodobně postrádal tulej (Nessel 2012, 150).

Některé předměty, jako tyčinka (obr. 2: 28) či kroužky (obr. 2: 10, 43, 71), dovolují klasifikaci do doby bronzové pouze vzhledem k absenci kovových předmětů spolehlivě datovatelných do jiných období.

Pojednávaný soubor představuje poměrně heterogenní skupinu značně fragmentarizovaných a silně korodovaných zlomků, především zbraní, nástrojů, šperků a dokladů kovolitecké činnosti, interpretovanou jako odraz různých lidských aktivit na sídlišti, především pak ztrát. Kolekce navíc poskytuje velmi omezené datovací opory. I přes tyto nedostatky umožňují nálezy jistý vhled do života na sídlišti v mladší době bronzové a signalizují, že předměty z bronzu nebyly v životě tehdejšího člověka tak výjimečné, jak se doposud na základě výzkumů intaktních archeologických situací zdálo. Je stále zřejmější, že v průběhu archeologizace se do zahloubených situací dostal jen omezený počet artefaktů, popř. skladba v objektu uložených artefaktů prošla určitým selektivním procesem, kdy se sem dostával především záměrně odhazovaný odpad. Předměty z kovu se vzhledem k možnosti další recyklace do země dostávaly především v důsledku ztrát, přirozeně v místech nejčastějšího pohybu člověka, což obvykle zahloubené objekty nebyly. Kovové artefakty tvořící původně součást kulturní vrstvy se posléze vlivem zemědělské činnosti staly součástí ornice. Jen tak lze vysvětlit nesoulad mezi množstvím kovů nacházených při výzkumech v zahloubených objektech a množstvím zjišťovaným při detektorovém průzkumu v ornici. Tento jev přitom platí pro všechna období mladšího metalika obecně. Sídliště mladší doby bronzové v lokalitě Sedlec 4 navíc patří co do četnosti výskytu bronzů spíše k těm chudším, v lokalitách jiných se setkáváme nezdřídka se stovkami (opět v drtivě většině silně fragmentarizovaných) předmětů.

5.2. Depot

V případě hromadného nálezu víme, že pracujeme s neúplným souborem. Stav dochování některých předmětů dokazuje, že jejich další části stále zůstávají v ornici mimo dosah detekční techniky. Šance na zastížení části depotu *in situ* je po dlouhodobém průzkumu velmi nízká. Vedle těchto faktorů navíc disponujeme informací majitele pozemku, který při polních pracích našel kruhový šperk (pravděpodobně velký tordovaný kruh) a jako domnělý odpad pohodil do křoví, kde jsme jej již nenalezli.

Tordovaný kruhový šperk (vzhledem k rozměrům klasifikovatelný jako nánožníky) v hromadném nálezě poskytuje vzhledem ke stavu dochování přece jen více informací. Dochovaly se dva celé kruhy

(obr. 3: 11, 12) a pět zlomků (obr. 3: 21, 64, 75, 77, 78) s hrubším tordováním a zúženými konci opatřenými skupinami příčných rýžek. Pouze tento typ tordovaného kruhového šperku poskytuje určitou chronologickou oporu. Objevuje se od stupně Ha A1, maxima rozšíření pak doznává ve stupni Ha A2, později se již neobjevuje (Blajer 1999, 78; Salaš 2005, 96). Ve východních Čechách náleží depoty s tordovanými kruhy stupni Kosmonosy, pro starší fázi tohoto stupně (Ha A1) však nejsou takové kruhy prokázány, ačkoliv musely být známy (Kytlicová 2007, 61). Pro subtilnější tordovaný kruhový šperk (obr. 3: 54) dochovaný v torzu a zlomky pěti tenkých pseudotordovaných kruhů (obr. 4: 36, 37, 50, 55, 65) platí v plné míře to, co jsme o tordovaném kruhovém šperku uvedli výše.

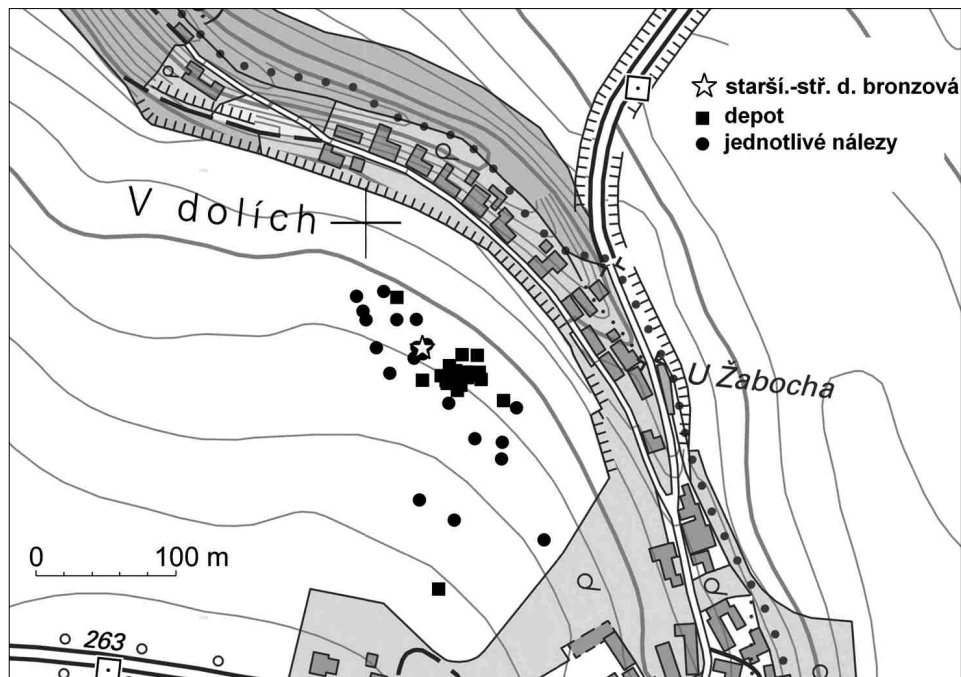
Součástí depotu je rovněž celý, i když deformovaný náramek typu Čepí, na němž se dochovaly zbytky výzdoby v podobě příčných rýžek kombinovaných s motivem „jedlové větévky“ (obr. 4: 15). Jde o příznačný výrobek stupně Kosmonosy, přičemž uvedené datování podporují i nálezy z hrobů. S náramky uvedeného typu se setkáváme na nekropolích (např. Koldín, Pardubice – Hůrka hrob 22/1956, Jaroměř – Fidler hrob XII) datovaných do stupně IIa/b–IIb podle V. Vokolka, což odpovídá Ha A1-2 (Vokolek 2003, 45, 116, 118, 129–130, 243–244, tab. 88: 1–18, 99: 5–10, 248: 1–17). Na Moravě jsou analogické výzdobné motivy na kruhovém šperku kruhového příčného průřezu v depotech datovány především do starší fáze popelnicových polí (Salaš 2005, 91). Na Slovensku se zvažuje i datování do stupně Ha B1 (Oždání – Zachar 2012, 285, 288).

Předmět v podobě spirály vytažené na obou stranách do koncových růžic (obr. 5: 22) je nejzáhadnějším předmětem celého souboru. Formálně nejbližší paralely nachází v prstenech příznačných pro střední dobu bronzovou s výskytem ještě ve starším stupni doby popelnicových polí (Hänsel 1968, 108; Novotná 1970, 24; Furmánek 1973, 124; Mozsolics 1973, 54; Salaš 2005, 102). Proti klasifikaci studovaného předmětu jako prstenu však spolehlivě hovoří jeho velikost i počet a průměr závitů. I přes tápání při klasifikaci tohoto artefaktu je při přítomnosti růžic zjevné, že šlo o součást nějakého šperku.

Bronzové puklice s poutkem pro přichycení jsou bez většího chronologického významu (Salaš 1997, 45; 2005, 122–123; Kytlicová 2007, 78), přestože v našem případě nese okrajovou výzdobu v podobě vybiřených bodů (obr. 5: 23). I když se někdy uvažuje o použití některých typů puklicek na kožených pancířích či jako štítové puklice, většinou sloužily jako ozdoba koňských postrojů (faléry) či doplněk kroje (Merhart 1956, 28; Kytlicová 1988, obr. 2B, 3; Salaš 2005, 123).

K velmi zajímavým nálezům patří zemědělskou technikou (postdepozicičně) rozlámaný ozdobný prolomaný terč o osmi paprscích s poutkem, z něhož se podařilo v průběhu let nalézt devět zlomků, a sestavit tak jeho podstatnou část (obr. 5: 20, 24, 25, 33, 34, 35, 53, 56, 66). Zatímco z Čech jde o první nález tohoto druhu, z Moravy známe jeden prakticky identický a jeden blízký exemplář, oba rovněž z depotů. Tyto hromadné nálezy (Malhostovice a Loštice) jsou datovány do horizontu Křenůvky a pocházejí rovněž z území obsazeného lidem kultury lužických popelnicových polí (Salaš 2005, 115). Ani jinde nepatří tyto artefakty k běžným nálezům, a proto ani příliš chronologicky citlivým taxonům. Setkáváme se s nimi především na Balkáně. Téměř analogické předměty nacházíme v chorvatském depotu Beravci datovaném do fáze IV, tedy rovněž do mladšího stupně doby popelnicových polí (Vinski-Gasparini 1973, 209, 211, tab. 109: 20–21), i když nechybí ani názor o datování tohoto depotu již do stupně Ha A2 (von Brunn 1968, 63). Další exempláře pocházejí z depotu v lokalitě Lauševíci v Bosně, datovaného do stupně Ha A2 a z nejistého depotu z lokality Oplanić v Srbsku s datací do Ha A2 (König 2004, 92–93, Taf. 31: 1–2). Z lokality Šinpetru German v Rumunsku pochází velmi podobný kus, ovšem bez prolomaní, datovaný již do Ha A1 (Petrescu-Dîmbovița 1978, 127, Taf. 135B). Funkční aplikace bude patrně analogická plným bronzovým puklicím s poutkem, i když ani v tomto případě nechybějí jiné interpretace (např. součást pancíře: Schauer 1982, 342, Abb. 8).

Předmět sestávající ze tří svorek a drátů kruhového příčného průřezu s malou koncovou růžicí (obr. 5: 26) značně utrpěl pobytem v ornici, přesto uvedené znaky umožňují bezpečnou klasifikaci předmětu jako torzo růžicové spony typu A podle J. Filipa (1936–1937, 120), resp. A3 s čtyřmi páry postranních růžic podle J. Paulíka (1959, 341–342). Podrobnější typologická klasifikace vypracovaná pro tento typ spon (Patay 1964; Bader 1983, 41–56) však vzhledem ke stavu dochování není použitelná. Růžicovité spony spolehlivě určitelné jako typ A3 se na Moravě objevují pouze ve zlomku v depotu Drslavice 2 (Řihovský 1993, 58, Taf. 8: 86; Salaš 2005, 112, tab. 166: 311), z Čech známe jediný,

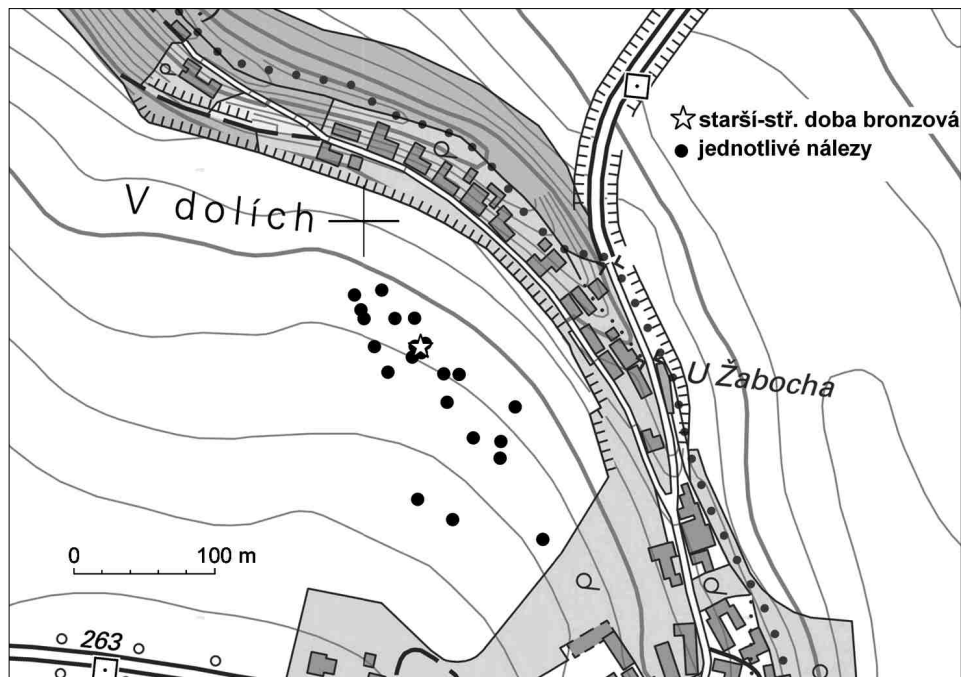
Obr. 6. Prostorová distribuce bronzové industrie (vytvořeno v programu Quantum GIS).

Fig. 6. Spatial distribution of bronze industry (created in the Quantum GIS program).

a to celý exemplář z Labe pod Tříkřížovým vrchem (Zápotocký 1969, 294, obr. 8: 6). Ani další typy růžicovitých spon nejsou příliš běžné. Dvě celé spony typu B pocházejí z depotů z Opavy-Kateřinek (Salaš 2005, 112, tab. 226: A4, 228, 229) a Střelče (Kytlicová 2007, 38, Tafel 168: A1-2), ojedinělé nálezy spon z Dolan u Olomouce, Salaše a Smržic (Říthovský 1993, 60, Taf. 8: 88, 10: 92, 11: 91). Zlomek vinutí ze spony typu C pochází z depotu Drslavice 1 (Salaš 2005, 112, tab. 134: 548), z Čech musíme zmínit především známou sponu tohoto typu ze Sadské (Filip 1936–1937, 119, 121, obr. 66; 1939, 44, obr. 14: 1). Růžicové spony typu A3 patří k výrobkům typickým pro Karpatkou kotlinu s výskytem od Ha A1 po Ha B1 (Bader 1983, 50–51; Mozsolics 1985, 68–69; Novotná 2001, 43–46; k prostorové distribuci Tarbay 2012, fig. 9–10, soupis známých exemplářů 127–131), v Karpatké kotlině s výjimečným výskytem ještě v Ha B3 (Tarbay 2012, 136). Mimo toto území se s nimi setkáváme především v prostředí kultury lužických popelnicových polí (Novotná 2001, 46; Tarbay 2012, 136; 2014, 195).

Zatímco většina bronzových předmětů v depotu reprezentuje domácí výrobky či výrobky se širokým územním rozptylem, torzo růžicovité spony typu A3 představuje doklad jihovýchodních vlivů. Totéž – i přes nízkou frekvenci výskytu – s největší pravděpodobností platí i pro prolomaný kruhový terč. Zatímco M. Salaš (2005, 115) tyto specifické výrobky pro nízký počet známých exemplářů za doklad jihovýchodních vlivů nepovažoval, při dnešním stavu poznatků lze již tento předpoklad vyslovit. Vzhledem k tomu, že z moravské části českomoravského pomezí máme doložené vlivy západního původu (především jehlice s kolečkovitou hlavicí z Jevíčka, lokálně také spony typu Gamów–Práčov z hradiště u Kladek: Vích 2012b, 252–253, 264, obr. 12: 20; 19), jde o zajímavé doplnění poznatků o kontaktech na českomoravském pomezí.

Souhrnně můžeme konstatovat, že depot z lokality Sedlec 4 reprezentuje depotový horizont Kosmonosy. Staršímu úseku stupně Ha B (horizont Bošín–Chvojenec) se soubor jako celek bezpečně

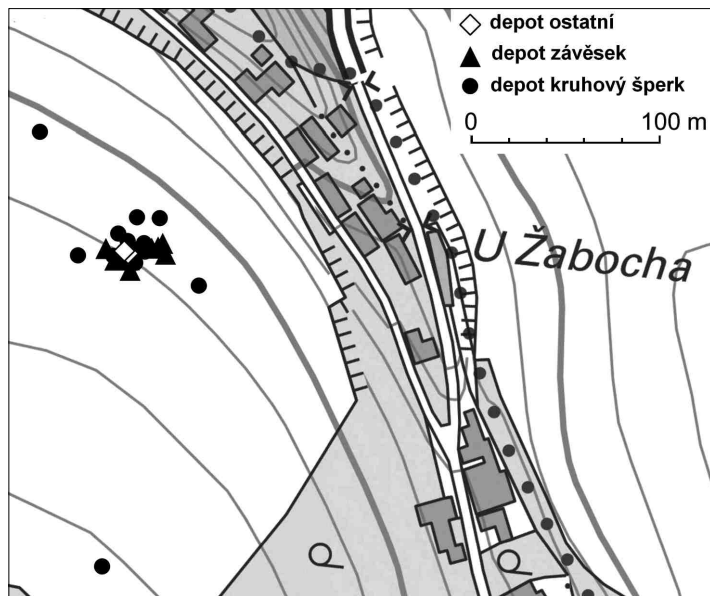

Obr. 7. Prostorová distribuce jednotlivě archeologizovaných artefaktů (vytvořeno v programu Quantum GIS).
Fig. 7. Spatial distribution of individually 'archaeologised' artefacts (created in the Quantum GIS program).

vymyká, i když u některých jednotlivých předmětů by bylo toto datování možné. V rámci časového úseku daného tímto depotovým horizontem se jako pravděpodobnější jeví datace mladší, tedy do stupně Ha A2. Hovoří pro to výskyt tordovaného kruhového šperku s lehce zúženými konci, který z východních Čech zatím ze stupně Ha A1 neznáme (Kytlicová 2007, 61), dále přítomnost růžicovité spony typu A3 vyskytující se v delším časovém úseku, s těžištěm spíše ve středním až mladším stupni doby popelnicových polí (Filip 1936–1937, 120; Novotná 2001, 45–46). Rovněž prolamovaný terč s poutkem, ač ho nelze pro nízký počet nálezů považovat za chronologicky signifikantní, se objevuje především v časovém úseku Ha A2–B1. Hromadný nález ze Sedlece tak je pravděpodobně současný s výše zmiňovaným depotem ze Lhůty u Vysokého Mýta. Na rozdíl od něho byl depot ze Sedlece uložen v areálu soudobého rovinného sídliště, i když jednotlivě archeologizované sídlištní nálezy získané povrchovou prospekci z této lokality jsou chronologicky velmi málo citlivé.

6. Otázka působení postdepozičních procesů v ornicí

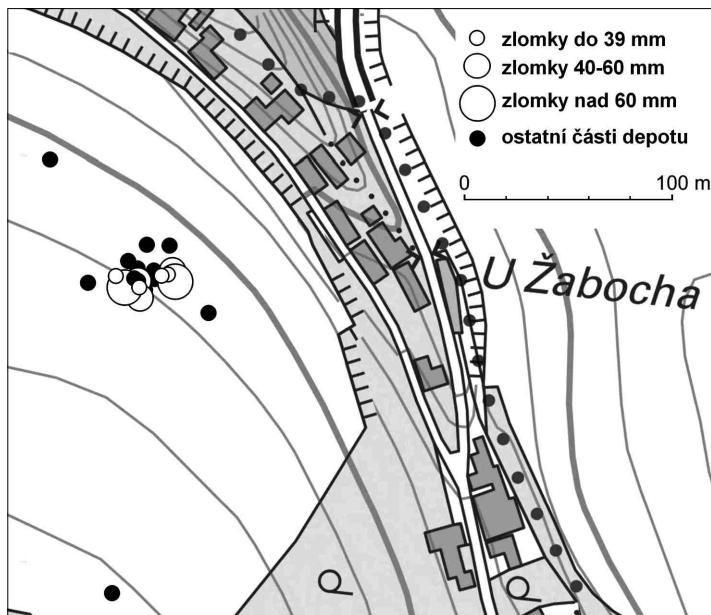
Rozorané nebo částečně naorané depoty doby bronzové, s nimiž se s postupnou akceptací detekční techniky archeologickou obcí setkáváme stále častěji (např. Salaš 1997; Salaš – Stuchlík – Štrof 2006; Beková – Vích 2014; Fojtík 2014), stejně jako se zaznamenáváním prostorové distribuce postdepozičně přemístěných předmětů (Halama 2014; Stolz et al. 2015), umožňují do určité míry sledovat procesy, kterým podléhají bronzové artefakty vnesené agrotechnickými postupy do ornicí. Nezbytnou podmínkou sledování těchto procesů je pochopitelně důsledná dokumentace každého jednotlivého artefaktu alespoň ruční stanicí GPS (obr. 6). Nálezy jednotlivě archeologizované bronzové industrie (bez slitků, u nichž v případě této konkrétní lokality není možné často spolehlivě odlišit pravěké artefakty od recentně zaneseného odpadu) tvoří pás směrem SZ–JV (obr. 7) o rozsahu ca 160 × 60 m.

Obr. 8. Prostorová distribuce artefaktů z depotu podle kategorií (vytvoreno v programu Quantum GIS).
Fig. 8. Spatial distribution of individual artefacts from the hoard by category (created in the Quantum GIS program).

V zásadě tak kopíruje rozsah pravěkého sídliště, který je zřejmý z rozptylu keramiky a půdních příznaků (tmavší probarvení hlíny).

Odlíšný obraz podávají předměty z rozoraného hromadného nálezu. Hlavní kumulace artefaktů z depotu tvoří ovál o rozměrech ca 30 × 40 m, přičemž mimo tento prostor se nacházejí pouze ojedinelé kusy (*obr. 8*, pás severovýchodně od kumulace podél intravilánu je dlouhodobě využíván jako louka, bronzové předměty zde zaznamenány nebyly). Bez zajímavosti není ani prostorová distribuce jednotlivých kategorií bronzové industrie v rámci depotu. V samotném jádru této kumulace se několik metrů od sebe našly spirála s růžicovitými konci, torzo růžicovité spony a puklice s poutkem. Kolem nich se soustřeďují nálezy rozlamaného prolamovaného terče, přičemž tyto zlomky tvoří mírně excentricky umístěnou elipsu o rozměrech ca 25 × 20 m protaženou směrem V–Z. Ještě větší rozptyl vykazuje pouze kruhový šperk, přičemž některé jeho zlomky zavlékla zemědělská technika až 70 m, resp. 140 m od jádra depotu (*obr. 8*). Z těchto pozorování je zřejmé, že depot byl původně uložen někde v bezprostředním okolí místa nálezu šperků zhotovených z bronzového drátu a plné puklice s poutkem. Působení zemědělské techniky se na těchto předmětech sice výrazně podepsalo, nedošlo však k podstatnému přesunu hlavních částí původně celistvých artefaktů. U plné puklice s poutkem patrně sehrála roli právě skutečnost, že předmět byl odlit vcelku bez prolamování, což způsobilo větší rezistenci vůči mechanickému namáhání. Naopak prolamovaný závěsek s poutkem, jinak tvarově srovnatelný s plnou falérou, kvůli své konstrukci podlehl tlakům při obdělávání půdy a byl postupně rozlámán a rozvlečen do větší plochy. Přitom došlo k dislokaci zlomků k jihovýchodní části nálezu kumulace. Sledování prostorové distribuce pak ukazuje, že se tyto posuny týkaly zlomků jak drobných, tak největších (*obr. 9*). Podobný osud potkal i kruhový šperk, který je vzhledem ke svému tvaru náchylnější k zachycení zemědělskými stroji, a vykazuje tudíž nejvyšší stupeň mobility. Pro úplnost dodejme, že dnes orba probíhá ve směru SZ–JV, ovšem podle informace majitele pozemku, p. Zedníčka, došlo někdy v polovině 90. let 20. století ke změně orientace orby o 90°. S ohledem na tuto informaci, podle níž se na prostorovém rozptylu bronzové industrie projevila změna orby stále ještě

Obr. 9. Prostorová distribuce zlomků kruhového prolamovaného terče ve vztahu k ostatním součástem depotu.

Fig. 9. Spatial distribution of fragments of an open-work disk in relation to the other hoard components.

v poměrně omezené míře, a na stav dochování předmětů můžeme odhadnout, že k vyorání depotu (na rozdíl od jednotlivě archeologizovaných předmětů) došlo nejdříve před několika málo desítkami let.

7. Závěr

V letech 2007–2014 se podařilo pomocí detektorů kovů získat kolekci bronzových předmětů v rámci lokality označované jako Sedlec 4. Z více než sedmdesáti zaměřených artefaktů jich bez slitků náleží téměř padesát době bronzové. Soubor tvoří jednak předměty archeologizované jednotlivě v areálu tehdejšího sídliště, jednak předměty interpretované jako rozoráný depot. Depot umožňuje spolehlivé zařazení do východočeského depotového horizontu Kosmonosy s vyšší pravděpodobností uložení v jeho mladším úseku ve stupni Ha A2. Depot obsahuje výhradně šperk, popř. předměty této kategorie blízké. Tvoří jej výrobky charakteristické pro lužickou kulturní oblast (kruhový šperk typu Čepí, tordovaný kruhový šperk) a obecně se vyskytující předměty (kruhová puklice s poutkem). Dokladem jihovýchodních vlivů je torzo růžicovité spony typu A3 a s největší pravděpodobností i prolamovaný kruhový závěsek, jejichž výskyt je ve východočeském depotovém prostředí zatím unikátní. I když se z depotu nepodařilo *in situ* zjistit již vůbec nic, zaměřování postupně nalézáných předmětů ruční stanicí GPS umožnilo následné prostorové vyhodnocení, stanovení místa původního uložení depotu s přesností na několik metrů a rekonstrukci postupu rozorávání jeho obsahu, kdy největší odstředivou tendencí vykazuje kruhový šperk. K uložení depotu došlo v areálu sídliště z mladší doby bronzové, které bylo s depotem s největší pravděpodobností současné.

Příspěvek byl vypracován v rámci programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI II) č. DG16P02R031 (Moravské křižovatky).

Literatura

- Bader, T. 1983:* Die Fibeln in Rumänien, Prähistorische Bronzefunde XIV/6. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- Beková, M. – Vích, D. 2014:* Bronzový depot z Městce nad Dědinou. In: J. Juchelka ed., Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě. Materiál z XIII. mezinárodní konference „popelnicová pole a doba halštatská“, Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, 223–229.
- Blajer, W. 1999:* Skarby ze starszej i środkowej epoki brązu na ziemiach polskich. Prace komisji archeologicznej 30. Kraków: Wydawnictwo naukowe DWN, Wydawnictwo oddziału Polskiej Akademii Nauk.
- von Brunn, W. A. 1968:* Mitteldeutsche Hortfunde der jüngeren Bronzezeit. Römisch-Germanische Forschungen 29. Berlin: Verlag Walter de Gruyter & Co.
- Demek, J. – Mackovčín, P. a kol. 2006:* Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČR. Brno: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.
- Filip, J. 1936–1937:* Popelnicová pole a počátky doby železné v Čechách. Praha: Státní tiskárna Praha.
- 1939: Lužická kultura v Československu. Památky archeologické 41, 14–51.
- Fojtík, P. 2014:* Hromadný nález bronzových předmětů z Kostelce na Hané, okr. Prostějov. Středodunajské bronzové depozitum v srdci lužické kulturní oblasti?. Archeologické rozhledy 64, 347–364.
- Furmánek, V. 1973:* Bronzová industrie středodunajské mohylové kultury na Moravě. Slovenská archeológia XXI/1, 25–145.
- Gedl, M. 1983:* Die Nadeln in Polen I. Prähistorische Bronzefunde XIII/7. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- Halama, J. 2014:* Pozoruhodné bronzové artefakty z lokality Žádlovice u Loštici (okr. Šumperk). In: J. Juchelka ed., Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě. Materiál z XIII. mezinárodní konference „popelnicová pole a doba halštatská“, Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, 179–222.
- Hänsel, B. 1968:* Beiträge zur Chronologie der mittleren Bronzezeit in Karpatenbecken. Bonn: Rudolf Habelt Verlag GmbH.
- Innerhofer, F. 2000:* Die mittelbronzezeitlichen Nadeln zwischen Vogesen und Karpaten. Studien zur Chronologie, Typologie und regionalen Gliederung der Hügelgräberkultur. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie, Band 71. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Jantzen, D. 2008:* Quellen zur Metallverarbeitung im Nordischen Kreis der Bronzezeit. Prähistorische Bronzefunde XIX/2. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Kleemann, O. 1977:* Die mittlere Bronzezeit in Schlesien (1939). Bonner Hefte zur Vorgeschichte 12/13. Bonn: Institut für Vor- und Frühgeschichte der Rheinischen Friedrich Wilhelms Universität.
- König, P. 2004:* Spätbronzezeitliche Hortfunde aus Bosnien und Herzegowina. Prähistorische Bronzefunde XX/11. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Kytlicová, O. 1988:* Příspěvek k problematice kožených pancířů zdobených bronzem v období popelnicových polí. Archeologické rozhledy 40, 306–321.
- 2007: Jungbronzezeitliche Hortfunde in Böhmen. Prähistorische Bronzefunde XX/12. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Merhart, G. 1956:* Über blecherne Zierbuckel (Faleren). Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 3, 28–116.
- Mikyška, R. a kol. 1970:* Geobotanická mapa ČSSR, list Česká Třebová, 1 : 200 000. Praha: Academia.
- Mozsolics, A. 1973:* Bronze- und Goldfunde des Karpatenbeckens. Depotfundhorizonte von Forró und Ópályi. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- 1985: Bronzefunde aus Ungarn. Depotfundhorizonte von Aranyos, Kurd und Gyermely. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Nessel, B. 2012:* Alltägliches Abfallprodukt oder Marker bevorzugter Gusstechnik? Zu bronzenen Gusszapfen zwischen Karpaten und Ostsee. In: I. Hesse – B. Horejs Hrsg., Bronzezeitliche Identitäten und Objekte. Beiträge aus den Sitzungen der AG Bronzezeit 2010 und 2011. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 221, Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH, 145–159.
- Novák, P. 2011:* Die Dolche in Tschechien. Prähistorische Bronzefunde VI/13. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Novotná, M. 1970:* Die Bronzehortfunde in der Slowakei. Spätbronzezeit. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

- Novotná, M. 1980: Die Nadeln in der Slowakei. Prähistorische Bronzefunde XIII/6. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- 2001: Die Fibeln in der Slowakei. Prähistorische Bronzefunde XIV/11. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Ožďáni, O. – Zachar, T. 2012: Depot bronzových kruhových šperkov zo Žiliny-Považského Chlmca. In: R. Kujovský – V. Mitáš ed., Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k sedemdesiatym narodeninám, Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 279–292.
- Pančíková, Z. 2008: Metalurgia v období popolnicových polí na Slovensku. Památky archeologické 99, 93–160.
- Patay, P. 1964: A bokodi bronzlelet. Folia archaeologica XVI, 9–23.
- Paulík, J. 1959: Růžicové spory na Slovensku. Slovenská archeológia VII, 328–362.
- Petrescu-Dîmbovița, M. 1978: Die Sicheln in Rumänien. Prähistorische Bronzefunde XVIII/1. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- Rybová, A. 1968: Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středoečeské. Fontes Musei Regionae hradecensis – Supplementum III. Hradec Králové.
- Říhovský, J. 1979: Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet. Prähistorische Bronzefunde XIII/5. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- 1993: Die Fibeln in Mähren. Prähistorische Bronzefunde XIV/9. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- 1996: Die Lanzen-, Speer- und Pfeilspitzen in Mähren. Prähistorische Bronzefunde V/2. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Salaš, M. 1997: Der urnenfelderzeitliche Hortfund von Polešovice. Die Frage der Stellung des Depotfundhorizonts Drslavice in Mähren. Brno: Moravské zemské muzeum.
- 2005: Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku I, II. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Salaš, M. – Stuchlík, S. – Štřof, A. 2006: Druhý depot bronzové industrie u Hradiska u Kroměříže. Pravěk Nová řada 14, 67–100.
- Schauer, P. 1982: Deutungs- und Rekonstruktionsversuche bronzzeitlicher Kompositpanzer. Archäologisches Korrespondenzblatt 12, 335–349.
- Skružný, L. 1965: Slovanské zásobnice. Silnostěnné zásobnice z mladší a pozdní doby hradištní ve sbírkách Okresního muzea A. V. Šembery ve Vysokém Mýtě. Pardubice: Východočeské muzeum Pardubice.
- Stolz, D. – Smejtek, L. – Blažková, K. – Hradec, P. – Stolzová, D. – Šámal, Z. 2015: Středobronzový depot ze Senomat, okr. Rakovník. Archeologie ve středních Čechách 19/2, 551–571.
- Stuchlík, S. 2006: Borotice. Mohylové pohřebiště z doby bronzové. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky.
- Svoboda, J. a kol. 1963: Geologická mapa ČSSR, list Česká Třebová, 1 : 200 000. Praha: Kartografický a reprodukční ústav v Praze.
- Tarbay, G. 2012: Újabb paszományos fibulák a Dunántúlról: Kesztlőc és Dunaújváros – New passementerie fibulae from Kesztlőc and Dunaújváros in Transdanubia. Ősrégészeti Levelék 12 (2010), 115–136.
- 2014: Late Bronze Age depot from the foothills of the Pilis Mountains. In: Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae Ser. 3. No. 2, Budapest: Eötvös Loránd University, Institute of Archaeological Sciences, 179–297.
- Tomášek, M. 2007: Půdy České republiky. Praha: Česká geologická služba.
- Válek, B. 1964: Půdy východních Čech v území mezi Krkonošemi a Českomoravskou vysočinou, jejich vznik, vývoj a praktické využití. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství.
- Vich, D. 2000: Raně středověké nálezy z Vraclavska. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 26, 57–96.
- 2005: Laténské nálezy na českomoravském pomezí. Pravěk Nová řada 13, 309–350.
- 2006: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. Katalog archeologické sbírky. Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 62–63. Praha: Česká archeologická společnost.
- 2010: Nálezy kultury lužických popolnicových polí na českomoravském pomezí. Pravěk NŘ – Supplementum 20. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno.
- 2012a: Drobné záchranné výzkumy Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v letech 2008–2009. Archeologie východních Čech 1/2011, 154–161.
- 2012b: Kladky – neznámé hradiště na severozápadní Moravě. Možnosti detektorového průzkumu v archeologii. Památky archeologické 103, 233–272.
- 2013: Přehled archeologických akcí Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v roce 2012. Archeologie východních Čech 4/2012, 235–240.

- Vích, D. 2015a: Nález šálku typu Fuchsstadt z východních Čech. In: O. Ožďáni ed., Popolnicové polia a doba halštatská. Zborník referátov z XII. medzinárodnej konferencie „Doba popolnicových polí a doba halštatská. Hriňová-Poľana 14.–18. máj 2012. Archaeologica Slovaca Monographiae XVII, Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 245–252.
- 2015b: Příspěvek k metodice detektorové prospekce v archeologii. Archeologie východních Čech 7/2014, 152–172.
- Vinski-Gasparini, K. 1973: Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Zadar: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- Vokolek, V. 2002: Gräberfeld der Urnenfelderkultur von Skalice/Ostböhmen. Fontes Archaeologici Pragenses 26. Pragae: Museum Nationale.
- 2003: Pohřebiště lužické kultury ve východních Čechách. Fontes Archaeologici Pragenses 27. Pragae: Museum Nationale.
- Zápotocký, M. 1969: K významu Labe jako spojovací a dopravní cesty. Památky archeologické 60, 277–360.

A dispersed Late Bronze Age hoard from Sedlec in the Bohemian-Moravian borderland

Metal detectors were used in 2007–2014 to obtain a collection of bronze artefacts at the site designated as Sedlec 4 near the village of Sedlec in the Ústí nad Orlicí district of the Pardubice Region (*fig. 1*). Of the more than 70 measured points (or artefacts), nearly 50, excluding ingots, date to the Bronze Age. The assemblage is composed of both artefacts individually ‘archaeologised’ on the grounds of the Bronze Age settlement, and artefacts interpreted as belonging to a ploughed up hoard. The first group is represented mainly by fragments of sickles (*fig. 2: 9, 16, 30, 42*), axes (*fig. 2: 27, 38, 39, 40*), needles (*fig. 2: 44, 59, 63, 74*), weapons (arrowhead, *fig. 2: 67*, blade fragments, probably from a sword, *fig. 2: 1*) and ring ornamentation (*fig. 2: 57, 58*). A casting from the spout of a pouring channel (*fig. 2: 13*) documents metalworking at the site. These artefacts have limited testimonial value and can be dated only generally to the Late Bronze Age, possibly stretching back to the Middle Bronze Age. Only the obliquely perforated globular needle head (*fig. 2: 63*) documents unspecified activities from the end of the Early Bronze Age or the beginning of the Middle Bronze Age.

The hoard contained twisted and pseudo-twisted ring ornamentation (*figs. 3: 11, 12, 21, 54, 64, 75, 77, 78; 3: 36, 37, 50, 55, 65*), a Čepí-type bracelet (*fig. 3: 15*), an unidentified spiral with rosette-like terminals (*fig. 5: 22*), a phalera (*fig. 5: 23*), a broken open-work disk with a loop (*fig. 5: 20, 24, 25, 33, 34, 35, 53, 56, 66*) and a fragment of a type A3 passementerie fibula (*fig. 5: 26*). The hoard permits a reliable classification into the east Bohemian Kosmonosy hoard horizon (Ha A1-2) with a higher probability of deposition in its later phase, i.e. Ha A2. The hoard is composed exclusively of ornamentation, or artefacts related to this category. From a chorological perspective, artefacts characteristic of the Lusatian cultural area appear (Čepí-type ring ornamentation, twisted ring ornamentation). Evidence of southeastern influences is a fragment of a type A3 passementerie fibula and, despite the low frequency of occurrence, most probably also an open-work disk, the appearance of which is thus far unique in the east Bohemian hoard environment.

Although nothing from the hoard was found *in situ*, the survey of the progressively found artefacts using a manual GPS station, and the subsequent spatial evaluation (*fig. 6–9*) made it possible to determine the location of the original deposition of the hoard with a precision of several metres, and to follow the gradual scattering of its contents by ploughing, with the ring ornamentation showing the greatest centrifugal tendency (*fig. 8*). The hoard was deposited in the Late Bronze Age settlement, which was most probably contemporary with the hoard.

English by David J. Gaul